

Omgevingsvisie en o.e.r. Enschede

Concept notitie Reikwijdte en Detailniveau

Gemeente Enschede

28 februari 2022

Project
Opdrachtgever

Omgevingsvisie en o.e.r. Enschede
Gemeente Enschede

Document
Status
Datum
Referentie

Concept notitie Reikwijdte en Detailniveau
Definitief 02
28 februari 2022
127683/22-003.003

Projectcode
Projectleider
Projectdirecteur

127683
P.A. Feij MSc
drs.ing. E.J.N. Rijsdijk

Auteur(s)
Gecontroleerd door
Goedgekeurd door

ir. F.D. Cieraad
P.A. Feij MSc
P.A. Feij MSC

Paraaf

Adres

Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. | Deventer
Hoogoorddreef 15
Postbus 12205
1100 AE Amsterdam
+31 (0)20 312 55 55
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
2	ACHTERGROND EN CONTEXT	6
2.1	Waarom een Omgevingsvisie?	6
2.2	Waarom een onderzoek naar effecten?	6
2.3	Wat is het proces van OER en Omgevingsvisie?	7
3	PARTICIPATIE	10
3.1	Formele momenten	10
3.2	Informele momenten	10
3.3	Indienen zienswijze op de NRD	11
4	OPGAVEN VOOR ENSCHEDE	12
4.1	Opgaven in Enschede	12
4.2	Van opgaven naar ambities	13
4.3	Integratie van beleid in gebieden	14
5	AANPAK VAN HET EFFECTENONDERZOEK	16
5.1	Kern van de aanpak	16
5.2	Procesbeschrijving omgevingseffectrapportage	17
6	EFFECTENONDERZOEK EN BEOORDELINGSKADER	18
6.1	Effectenonderzoek en beoordelingskader	18
6.2	Wijze van beoordelen	23
	Laatste pagina	24

	Bijlage(n)	Aantal pagina's
I	Begrippen- en afkortingenlijst	1

INLEIDING

Voor u ligt het concept van de notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de Omgevingsvisie Enschede. De NRD vormt de eerste stap in de zogeheten omgevingseffectrapportage¹ (o.e.r.). Enschede doorloopt deze o.e.r.-procedure als onderbouwing van de besluitvorming over de Omgevingsvisie. De NRD gaat in op de achtergrond van de opgaven en ambities voor Enschede en beschrijft hoe de gemeente de effectonderzoeken voor het op te stellen omgevingseffectrapport (OER) uitvoert. Zo geeft de NRD aan hoe de gemeente tot alternatieven komt en welke criteria en methode de onderzoekers gebruiken om omgevingseffecten in beeld te brengen. Naast de klassieke thema's uit het milieueffectrapport (MER) besteedt het OER aandacht aan sociale en economische aspecten. Hiermee krijgen alle aspecten van de fysieke leefomgeving gestructureerd aandacht.

Deze concept-NRD bevat in deze fase nog bewust geen concrete ambities, perspectieven of alternatieven, om ruimte te geven aan het nieuwe college en raad om die te formuleren. Daarom beperkt de concept-NRD zich voor nu tot een eerste vooruitblik op de opgaven en een procesmatige beschrijving van de ontwikkeling van alternatieven. De NRD zal op deze punten worden aangevuld op basis van het door de nieuwe raad vast te stellen Koersdocument Omgevingsvisie.

Na het vaststellen van het Koersdocument Omgevingsvisie stelt de gemeente iedereen in de gelegenheid om binnen de aangegeven periode een reactie te geven op deze NRD. Meer informatie over de inhoud, achtergronden en reactiemogelijkheden leest u in het vervolg van dit rapport.

Leeswijzer

In deze notitie wordt het waarom, het wat en het hoe beschreven van een omgevingseffectrapportage voor de Omgevingsvisie Enschede. Hoofdstuk 2 beschrijft de plicht voor een effectrapportage en het proces van totstandkoming van een Omgevingsvisie. In hoofdstuk 3 leest u hoe u bij kunt dragen aan de Omgevingsvisie. Hoofdstuk 4 beschrijft de opgaven en ambities van huidig en toekomstig Enschede. In hoofdstuk 5 wordt de voorgestelde aanpak van het effectenonderzoek beschreven. Ten slotte bevat hoofdstuk 6 het beoordelingskader en de wijze van beoordelen van de alternatieven voor de Omgevingsvisie.

¹ Formeel is het de milieueffectrapportage (m.e.r.) voor een kaderstellend plan, maar voor de eenduidigheid wordt hier gesproken over de omgevingseffectrapportage (o.e.r.). De termen o.e.r./m.e.r. staan voor het proces inclusief procedure. De term omgevingseffectrapport (OER) staat voor het onderzoeksrapport zelf.

ACHTERGROND EN CONTEXT

2.1 Waarom een Omgevingsvisie?

Met de nieuwe Omgevingswet¹ worden gemeenten verplicht een Omgevingsvisie voor het eigen grondgebied op te stellen. De Omgevingsvisie is een langetermijnvisie waarin de gemeente aangeeft wat de kwaliteiten zijn van de fysieke leefomgeving en op welke wijze deze kwaliteiten ontwikkeld of beschermd moeten worden in het licht van trends en ontwikkelingen die op de stad afkomen. Voor Enschede gaat het enerzijds bijvoorbeeld om het vasthouden en aantrekken van talent en het demografievraagstuk en tegelijkertijd de veranderende eisen aan de woon- en werkomgeving en internationalisering van bedrijven. Anderzijds ontkomt Enschede ook niet aan de effecten van klimaatverandering, de energietransitie en de veranderende mobiliteitsvraag.

De Omgevingsvisie schetst een inspirerend en eerlijk toekomstbeeld voor de gemeente, met als inzet om met de stad aan dit gezamenlijk gewenste toekomstbeeld te gaan werken. Dit betekent dat de Omgevingsvisie een kaderstellend document wordt, dat richting geeft aan beslissingen die in het fysiek domein moeten worden genomen. Gezien de verwachte opgaven die er liggen en de wijze waarop daarbij belangen afgewogen moeten worden, kan een omgevingseffectrapportage niet ontbreken.

2.2 Waarom een onderzoek naar effecten?

De Omgevingsvisie is dus een kaderstellend plan voor de fysieke leefomgeving. Het geeft richting aan de toekomstige ontwikkeling en stelt kaders aan de uitwerking van diverse opgaven in de gemeente Enschede. Omdat deze opgaven en toekomstige ontwikkeling effecten zullen hebben op de fysieke leefomgeving is het voor de Omgevingsvisie verplicht om een omgevingseffectrapportage² (o.e.r.) te doorlopen. De NRD is hierin de eerste stap. Het bijbehorende Omgevingseffectrapport (OER) beschrijft de huidige staat de leefomgeving en de effecten van de Omgevingsvisie op de leefomgeving aan de hand van enkele reële alternatieven.

Doel van de notitie Reikwijdte en Detailniveau

Deze notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) heeft twee doelen. Als eerste dient het als aankondiging van het op te stellen OER. Daarmee vormt het de eerste stap in de o.e.r.-procedure. Als tweede doel heeft de NRD het informeren en raadplegen van adviseurs en betrokkenen over de beoogde ontwikkelingen, de alternatieven en het aantal thema's wat onderzocht wordt (de reikwijdte) en de beoordelingsmethode en diepgang (detailniveau) van het OER. Daarmee maakt de NRD duidelijk wat de onderzoeksagenda en -aanpak is voor de o.e.r.-procedure.

Doel van het OER

De Omgevingsvisie schetst een inspirerend toekomstbeeld voor de gemeente, met als inzet om met de stad aan dit gezamenlijk gewenste toekomstbeeld te gaan werken. Het doel van de o.e.r. (het proces) is om de

¹ De Omgevingswet gaat in op 1 oktober 2022 of 1 januari 2023.

² Zoals aangegeven gaat het hierbij formeel om een milieueffectrapportage (m.e.r.) voor een kaderstellend plan. De wettelijke bepalingen zijn te vinden in afdeling 7.3 en 7.4 van de Wet milieubeheer of in de toekomst onder in afdeling 16.4.1 van de Omgevingswet.

effecten van gemaakte en te maken keuzes in beeld te brengen zodat omgevingsbelangen volwaardig meewegen in de besluitvorming. Dit draagt bij aan transparante besluitvorming. Hiermee wordt aangesloten op de bredere kijk van de Omgevingswet op de fysieke leefomgeving. Het gaat dus niet alleen om geluid, luchtkwaliteit en water, maar ook bijvoorbeeld om gezondheid, welzijn, (brede) welvaart, klimaat en grondstoffengebruik.

Het OER (het rapport) bevat een beschrijving en beoordeling van de omgevingseffecten. Daarbij gaat het OER in op reële alternatieven voor de beoogde ontwikkelingen die vanuit het oogpunt van milieu- en sociale effecten onderscheidend zijn, ter onderbouwing van de in de Omgevingsvisie te maken keuzes. In het OER wordt dus het verband gelegd tussen omgevingseffecten en de gebruikspatronen van mensen die door het fysieke domein veroorzaakt worden en de sociale- en gezondheidseffecten die daarmee gepaard gaan.

OER als ondersteuning bij visievorming

Alle informatie die voor de o.e.r. nodig is, is ook voor het opstellen van de Omgevingsvisie nodig. Het ligt daarom voor de hand dat het opstellen van de visie gelijkloopt met het opstellen van het OER. De omgevingseffectrapportage toetst of de maatregelen in de visie zorgen dat de doelen en ambities ten aanzien van de leefomgeving bereikt kunnen worden. Waar nodig, worden doelen en ambities tijdens de visievorming zo bijgesteld, dat de visie ambitieus blijft en tegelijkertijd realistisch wordt. Het OER maakt op deze manier onderdeel uit van ontwerpend onderzoek waarmee de gemeente Enschede tot de Omgevingsvisie komt. Tijdens de omgevingseffectrapportage wordt ook de basis gelegd voor monitoring en evaluatie.

Ambitie voor monitoring en evaluatie

Onderdeel van de beleidscyclus in de Omgevingswet is monitoring en evaluatie. Gedacht wordt aan een 'light' evaluatie/actualisatie elke 2 jaar en een meer uitgebreide evaluatie/actualisatie elke 4 jaar, gekoppeld aan de cyclus van gemeenteraadsverkiezingen en collegevorming. De precieze uitwerking wordt vastgelegd in een nog op te stellen monitoring- en evaluatieplan. Door op regelmatige basis in beeld te brengen hoe de gemeente zich ontwikkelt, weet de gemeente Enschede of zij op koers ligt voor het behalen van haar ambities en kan zij tijdig bijsturen als dat nodig blijkt. De Omgevingsvisie wordt zo een levend document, dat op basis van regelmatige evaluaties bijgesteld kan worden.

2.3 Wat is het proces van OER en Omgevingsvisie?

De Omgevingsvisie en het bijbehorende OER worden voorbereid aan de hand van een integraal onderzoeksproces. De wettelijk voorgeschreven procedures zijn hierin opgenomen.

Onderzoeksproces

De afgelopen jaren heeft de gemeente Enschede een goede basis gelegd voor haar Omgevingsvisie, onder andere door het opstellen van beleid voor thema's van de leefomgeving. Nu is de uitdaging om dit te vertalen naar één visie. Deze uitdaging wordt in vier fases aangepakt:

Afbeelding 2.1 Fasering proces opstellen omgevingsvisie

In 2021 is de gemeente Enschede gestart met **fase 1 (Identiteit)**. Dit vormt de basis om tot een echte Enschede Omgevingsvisie te komen. Deze fase is inmiddels afgerond en vastgelegd in het Verhaal van Enschede. Hierin wordt antwoord gegeven op de vraag 'wie zijn we en waar staan we?' Het Verhaal vertelt waar Enschede vandaan komt, wat gekoesterd wordt en welke waarden en kwaliteiten meegenomen moet worden naar de toekomst. Door de Enschedese identiteit als uitgangspunt te nemen bij het opstellen van de

Omgevingsvisie zijn gemeenschappelijke waarden en ambities gemakkelijker te onderscheiden. Daarnaast is een eerste analyse gemaakt van de Opgaven voor de Omgevingsvisie op basis van de huidige staat van de leefomgeving, trends en ontwikkelingen en beleidsinventarisaties. Bij elke opgave zijn indicatief de ruimtevraag of andere mogelijke consequenties voor de leefomgeving benoemd als voorbereiding op fase 2 (zie hoofdstuk 4 van deze NRD). Tenslotte is in deze fase ook een participatieplan voor de omgevingsvisie opgesteld. Voorafgaand en parallel aan de gemeenteraadsverkiezingen (in maart 2022) vindt participatie plaats via parallelle sporen.

Deze NRD is onderdeel van **fase 2 (Ambitie)**. In deze fase worden de ambities voor de Omgevingsvisie zo concreet mogelijk gemaakt en wordt de interactie tussen ambities doorgrond. In hoofdstuk 5 van deze NRD wordt nader toegelicht wat de aanpak zal zijn voor deze fase. Het geheel van ambities en perspectieven landt samen in het Koersdocument Omgevingsvisie waarmee de nieuwe coalitie en raad medio 2022 richting kan geven aan de Omgevingsvisie.

In **fase 3 (Gebieden)** wordt gestart met de uitwerking naar gebiedsprofielen. Daarbij worden de gemeentebrede verhaallijnen naar specifieke handelingsperspectieven per gebied vertaald. De effecten van de perspectieven op de fysieke leefomgeving en sociale aspecten worden systematisch beoordeelt in een concept-OER. Het eindproduct van fase 3 bestaat uit verschillende gebiedsprofielen (afhankelijk van het aantal gedefinieerde gebieden). Een Keuzenotitie bevat de onderliggende keuzes voor een voorkeursalternatief ten aanzien van gebieden en perspectieven. Op basis van deze informatie over gebieden en perspectieven kiest de raad één voorkeursperspectief voor de gehele stad met haar diverse gebieden. Dit voorkeursalternatief vormt de basis van de Omgevingsvisie.

Fase 4 (Strategieën) wordt gebruikt om de vertaalslag te maken van de bouwstenen uit voorgaande fasen naar een complete ontwerp-Omgevingsvisie en een aanpak (sturingsfilosofie) om ambities te realiseren en voortgang te monitoren. Parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie wordt het OER verder aangevuld. De ontwerp-Omgevingsvisie wordt formeel ter inzage gelegd, zodat alle inwoners kunnen reageren. Tegelijkertijd wordt het OER getoetst door de Commissie m.e.r.

Fase 5 (Omgevingsvisie) staat in het teken van het vaststellen van de Omgevingsvisie door de gemeenteraad van Enschede in het eerste kwartaal van 2023. Eventueel in samenhang met andere instrumenten en programma's onder de Omgevingswet.

Procedurestappen en planning

Onderstaand schema geeft een overzicht van de omgevingseffectrapportage. Het toont de samenhang tussen verschillende procedures, wanneer formele participatie plaatsvindt (in rood) en geeft een indicatie van de verwachte planning op hoofdlijnen.

De NRD vormt de belangrijkste eerste stap in de formele procedure. De NRD wordt gepubliceerd door de gemeenteraad. Eenieder kan zienswijzen indienen op de reikwijdte en het detailniveau van het uit te voeren onderzoek. Daarnaast raadpleegt de gemeente de betrokken bestuursorganen en wettelijke adviseurs. De zienswijzen en adviezen van betrokkenen op de NRD worden beantwoord en gebruikt bij het opstellen van het OER en de Omgevingsvisie.

Zodra het OER en de Omgevingsvisie in ontwerp gereed zijn, geeft het College van B&W de stukken vrij voor zienswijzen. Gedurende een periode van zes weken liggen de ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-OER ter inzage voor eenieder. Eenieder kan zienswijzen indienen op de keuzes en kaders in de ontwerp-Omgevingsvisie en de inhoud van de ontwerp-OER. Daarnaast vraagt de gemeente de Commissie voor de milieueffectrapportage om advies om te beoordelen of het ontwerp-OER voldoende milieu-informatie bevat om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over de Omgevingsvisie. De zienswijzen en adviezen worden beantwoord en gebruikt om het ontwerp-OER waar nodig aan te vullen en de Omgevingsvisie aan te scherpen.

Vervolgens legt het College van B&W de Omgevingsvisie en bijbehorende stukken (waaronder het OER) ter vaststelling voor aan de gemeenteraad. De gemeenteraad besluit over het vaststellen van de Omgevingsvisie als juridisch-planologisch kader voor de ontwikkelingen in Enschede als integrale langetermijnvisie en als

kader voor toekomstige ontwikkelingen. Na het besluit om de Omgevingsvisie vast te stellen, maakt de gemeente dit bekend.

De informatie uit het OER kan waar mogelijk en relevant ingezet worden bij toekomstige besluiten over plannen en projecten in Enschede (zoals wijzigingen van het omgevingsplan) en de monitoring en evaluatie van de Omgevingsvisie.

Tabel 2.1 Procedure en planning van het OER en Omgevingsvisie Enschede (formeel participatie in rood)

Jaar kwartaal	Omgevingseffectrapportage	Omgevingsvisie
2021 Q4	<i>Fase 1 (Identiteit)</i>	
	(interne) quickscan Staat van de Leefomgeving*	
2022 Q1		verhaal van Enschede (inclusief beleidsinventarisatie)*
		opgaven voor Omgevingsvisie Enschede
2022 Q2	<i>Fase 2 (Ambitie)</i>	
	NRD	
	- advies van de Commissie m.e.r.	
	- zienswijzen	koersdocument Omgevingsvisie
	- raadplegen wettelijke adviseurs	
	(externe) Staat van de Leefomgeving	
2022 Q3/Q4	<i>Fase 3 (Gebieden)</i>	
		gebiedsprofielen
	opstellen OER	keuzenotitie
	<i>Fase 4 (Strategieën)</i>	
		opstellen ontwerp-Omgevingsvisie
	OER gereed (zienswijzen)	ontwerp-Omgevingsvisie gereed (zienswijzen)
	advies Commissie m.e.r. op OER	
	<i>Fase 5 (Omgevingsvisie)</i>	
	aanvullen OER	aanvullen Omgevingsvisie
2023 Q1	OER gereed	omgevingsvisie gereed
2023 en verder	monitoring en evaluatie OER	

* Afgeronde stappen in de procedure.

PARTICIPATIE

Het doel van Enschede is te komen tot een voor alle inwoners, organisaties en bedrijven herkenbare en gedragen Omgevingsvisie die kan rekenen op soepele besluitvorming. Om dat te bereiken is het noodzakelijk om belanghebbenden te informeren en te raadplegen. In het Participatieplan Omgevingsvisie Enschede staat uitgebreid beschreven hoe de gemeente de participatie aan wil pakken.

3.1 Formele momenten

De formele momenten waarop belanghebbenden betrokken worden, zijn tijdens de terinzagelegging van deze notitie Reikwijdte en Detailniveau en van die van de ontwerp-Omgevingsvisie. Belanghebbenden hebben op deze momenten de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Bij de notitie Reikwijdte en Detailniveau (en het opstellen van de OER en ontwerp-Omgevingsvisie) ligt daarbij de focus op actieve toelichting/communicatie erover voor bewoners- en belangenorganisaties.

Bij de inspraak over de ontwerp-Omgevingsvisie is de communicatie vooral gericht op alle bewoners en bedrijven. De gemeente beantwoordt deze reacties in een reactienota en verwerkt deze indien wenselijk in de plannen. Daarna kunnen burgers en bedrijven nog inspreken tijdens de behandeling van de Omgevingsvisie in de Raadscommissie(s) en Raad.

3.2 Informele momenten

De participatie in fase 1 was vooral gericht op duidelijke informatievoorziening en het opzetten van het digitale participatieplatform InBeeld ([Enschede.inbeeld.app](#)). Via Instagram, Facebook en LinkedIn zijn mensen opgeroepen om InBeeld te bekijken. Ook is op de website van de gemeente Enschede een pagina aangemaakt over de Omgevingsvisie en het maakproces: [Omgevingsvisie: hoe zien we de toekomst van de stad](#). Op de website is ook een link geplaatst naar InBeeld. Tevens is een algemeen emailadres¹ aangemaakt waar mensen met vragen terecht kunnen.

Wat in fase 1 online is gestart, wordt in fase 2 verder in de breedte ingezet. Maatschappelijke organisaties en ketenpartners worden actief betrokken en de nadruk wordt gelegd op:

- samenwerken met ketenpartners, strategische partners en betrokken inwoners. Het niveau is nog abstract. Op het moment dat verdieping plaats gaat vinden (met de Gebiedsprofielen in fase 3), worden inwoners breder en actiever betrokken;
- het informeren van de gemeenteraad over de vorderingen in het traject en fase 1 terugkoppelen voor de verkiezingen;
- zorgen dat de basis die gelegd is voor de participatie en communicatie omtrent de omgevingsvisie verder uitgebreid wordt met extra communicatiemiddelen en participatiemomenten.

Voor een uitgebreide toelichting op het waarom en hoe van de participatieaanpak wordt verwezen naar het Participatieplan Omgevingsvisie Enschede.

¹ omgevingsvisie@enschede.nl

3.3 Indienen zienswijze op de NRD

Zodra de NRD is vastgesteld, vraagt de gemeente Enschede als bevoegd gezag nadrukkelijk eenieder om een reactie op de NRD in te dienen bij de gemeente. Op de voorliggende concept-NRD is het indienen van een zienswijze niet mogelijk. Het staat iedereen uiteraard vrij toch alvast een reactie op de concept-NRD te geven. Ingekomen reacties worden betrokken bij het afronden en definitief maken van de NRD.

Wat gebeurt er met uw reactie?

De binnengekomen reacties worden gebruikt bij het bepalen van de inhoud en aanpak van de o.e.r. en de Omgevingsvisie. De gemeente raadpleegt ook de wettelijke adviseurs, betrokken bestuursorganen over de reikwijdte en het detailniveau van het OER. In een nota van antwoord krijgt u van de gemeente een terugkoppeling op uw reactie. De nota wordt bij het besluit over de vaststelling van de NRD vastgesteld door de gemeenteraad. Het besluit tot vaststelling van de NRD is gekoppeld aan het besluit van de raad over het koersdocument Omgevingsvisie, waarin onder andere ook de perspectieven concreet staan uitgewerkt. Dat besluit staat in de maand juni gepland.

4

OPGAVEN VOOR ENSCHEDE

De identiteit van Enschede vormt de basis voor de Omgevingsvisie van Enschede: als je weet wie je bent, kun je beter bepalen wie je wilt zijn. Ontwikkelen van het hier en nu naar wat Enschede wil zijn, gaat gepaard met opgaven en ambities.

4.1 Opgaven in Enschede

In 2018 is de gemeente Enschede gestart met het proces tot een Omgevingsvisie te komen door het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelingskoers 'Enschede groeit uit het hart'. In deze Ruimtelijke Ontwikkelingskoers heeft de gemeente de grootste stedelijke opgaven inzichtelijk gemaakt. In deze Ruimtelijke Ontwikkelingskoers zijn vijf strategische opgaven genoemd:

- 1 de inclusieve stad, een stad waarin iedereen kansen krijgt om mee te doen;
- 2 talent aantrekken en vasthouden;
- 3 bereikbaarheid van banen;
- 4 een duurzame, groene stad, waaronder de energietransitie en klimaatadaptatie;
- 5 goed bestuur: gezamenlijk met partners en inwoners werken aan de stad.

De basis voor deze opgaven was het model van de aantrekkelijke stad. Uit onderzoek en wetenschappelijke studies is naar voren gekomen dat als Enschede als stad economisch sterk wil zijn, het van belang is meer talent vast te houden en meer banen bereikbaar te krijgen binnen een uur reistijd. De gemeente heeft in de Ruimtelijke Ontwikkelingskoers gekozen om deze opgaven vanuit de binnenstad van Enschede aan te pakken. In het verlengde daarvan volgen opgaven ten aanzien van de bereikbaarheid van banen binnen een redelijke reistijd en het verbinden van Enschede met andere economische centra (Zwolle, Münster, etc.), maar ook de participatie van inwoners via een 'inclusieve stad'. Daarbij staan niet de 'stenen' centraal, maar gaat het ook om onderwerpen die het hart van het samenleven zelf raken, zoals ontmoeten, bewegen en gezondheid. Onderwerpen waarbij ook de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte een belangrijke rol spelen.

Opgaven en ambities uit beleid

Wet- en regelgeving en beleid stellen randvoorwaarden aan en bevatten ambities voor de ontwikkeling van Enschede. Het OER gaat in op de belangrijkste aspecten en de randvoorwaarden van relevante beleidskaders en wet- en regelgeving binnen lokale, provinciale en nationale kaders. Door het uitvoeren van een beleidsinventarisatie op huidig kaderstellend beleid is een helder vertrekpunt voor de Omgevingsvisie gedefinieerd. Voor de Omgevingsvisie is het namelijk belangrijk om zicht te hebben op huidig beleid dat een belangrijk fundament vormt voor de lange termijn doelen en ambities. Echter, samenhang aanbrengen in het bestaande beleid betekent ook dat beleid vervangen zal worden als er sprake is van onnodige stapeling van uitgangspunten of het ontstaan van tegenstrijdige uitgangspunten en beleidsambities.

Vanuit een drietal invalshoeken is beschouwd hoe bestaand beleid kan doorwerken in de Omgevingsvisie:

- 1 beleid dat al ruimtelijk bepaald is. Dit staat in de Ruimtekaart en kan in (nader te bepalen) lagen op de digitale verbeelding van de Omgevingsvisie een plek krijgen;
- 2 structuurvisies of ander beleid dat is geschreven voor een specifiek gebied. Dit kan in een gebiedsgerichte laag in de Omgevingsvisie terugkomen;

- 3 beleid dat dusdanig grote impact heeft op de stad, dat het voor het hele grondgebied direct door moet werken in de Omgevingsvisie.

Hierbij gaat het dus om nota's die bijdragen aan meerdere van de strategische opgaven, een onderwerp specifiek genoemd onder de Omgevingswet, een onderwerp uit het Rad van de Leefomgeving¹ of een onderwerp dat grote invloed heeft op de kwaliteit van de leefomgeving. Daarnaast is er beleid dat geen directe impact heeft op de gemeente, maar dat van groot belang is voor het verhaal van de Enschede, zoals de economische visie en de citymarketingvisie. Ook dit zou terug moeten komen in de teksten van de Omgevingsvisie.

Behoeftte aan prioritering

Op basis van de beleidsinventarisatie is te concluderen dat beleid 'stapelt' in de binnenstad van Enschede. Dit levert tot op heden geen conflicten op tussen 'claims' van beleid, maar het prioriteert ook niet en daarmee lijkt alles even belangrijk. De ambitie voor groei, en de daarbij behorende ruimteclaim, moet een plek worden gegeven, want het is de verwachting dat er wél conflicten ten aanzien van de beschikbare ruimte gaan ontstaan als het gaat om uitleglocaties/inbreidingslocaties in en om de stad. Met oog op de strategische opgaven kan verwacht worden dat woningbouw, met bedrijventerrein en de energieopgave om voorrang gaan strijden. Bestaande kwaliteiten van de gebieden moeten het uitgangspunt vormen om te prioriteren, maar in het centrum en op toplocaties ligt ook een opgave voor een schaa sprong. Bestaande milieus zullen daarom soms moeten transformeren.

4.2 Van opgaven naar ambities

Identificeren van opgaven zorgt dat daar een ambitie op geformuleerd kan worden. Immers, als iets nu als probleem wordt ervaren, wat is dan de wens of behoefte die daar tegenover staat? Per strategische opgave wordt hieronder kort aangegeven wat de opgaven zijn en welke ambitie Enschede heeft voor de toekomst.

De inclusieve stad

De opgaven waar Enschede voor staat ten aanzien van inclusiviteit zijn gezondheid, kansengelijkheid en bestaanszekerheid. Hierin staat Enschede niet alleen, want we zien dit terug in heel Nederland: de tweedeling in de samenleving groeit, en is een grotere sociale druk op wijken, de trek naar de stad zet zich voort en er is sprake van een grotere menging van leefstijlen. Oplossen van deze opgaven resulteert in een zelfstandig, gezond en gelukkig leven voor iedere inwoner. Hiervoor is ongeveer 5 hectare extra ruimte nodig, om onder andere scholen en maatschappelijke voorzieningen een plek te kunnen geven.

Talent aantrekken en vasthouden

Op dit moment wordt talent wel aangetrokken maar niet voldoende vastgehouden in Enschede. Dit hangt vooral samen met de grotere baankansen die hoger opgeleid talent ziet in grotere steden. Om talent aan te kunnen trekken en ook vast te houden vraagt de huidige economische structuur om versterking en voldoende woonmilieus om talent te huisvesten. De bestaande woningvoorraad zal verduurzaamd moeten worden en er zijn ongeveer 9.300 nieuwe woningen nodig. Op basis van huidig beleid en mix in woonmilieus is voor deze opgave tot 2040 ongeveer 218 hectare extra ruimte nodig.

Bereikbaarheid van banen

Uitdagingen in de bereikbaarheid van banen zijn de dalende beroepsbevolking, de stijgende arbeidsvraag in groeisectoren zoals zorg en de duurzaamheidssector en de bereikbaarheid van banen vanuit een mobiliteitsperspectief. De nationale ontwikkeling van de toenemende krapte op de arbeidsmarkt maakt deze Enschedese opgave nog complexer.

¹ Het 'Rad van de Leefomgeving' is opgesteld en gebruikt voor de milieueffectrapportage voor de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en biedt het kader voor de beschrijving van de staat van de leefomgeving (inclusief de zogenaamde referentiesituatie) en voor de effectbeschrijving. Hiermee geeft het 'Rad' de reikwijdte van het milieueffectonderzoek weer; naar welke aspecten en indicatoren wordt gekeken.

Het aantrekken van talent en de beschikbaarheid en bereikbaarheid van banen gaan hand in hand. De ambitie die volgt uit de opgaven ten aanzien van talent en bereikbaarheid, is Enschede te ontwikkelen tot een economisch veerkrachtige stad waar iedereen kan werken en graag wil wonen. In aanvulling op de opgave ten aanzien van wonen, zoals hiervoor besproken, bestaat dus ook een opgave ten aanzien van werk en werklocaties en mobiliteit die in de omgevingsvisie een plek moet krijgen.

In totaal bedraagt de ruimtevrage ten aanzien van werklocaties 56 hectare, dat bijna geheel gaat om gemengd modern bedrijventerrein. Ten aanzien van mobiliteit is ongeveer 18 hectare nodig voor de mobipunten en infrastructuur, met daarnaast nog 5 hectare voor stadsdistributiepunten voor logistiek en e-commerce. De afgeleide vraag naar economische functies en mobiliteit moet nader onderzocht worden, omdat bedrijfsruimten en bijvoorbeeld mobiliteitsinfrastructuur vrijkomen en tegelijkertijd een additionele vraag naar stadsdistributie en nieuwe vormen van bedrijfs- en retailruimte gevraagd wordt.

Een duurzame, groene stad

Door het ordenen van parken en wijken, anders boeren en anders bouwen is biodiversiteit in Enschede de laatste decennia steeds verder afgenomen. Daardoor is de biodiversiteit in de stad tegenwoordig groter dan op het platteland. Met oog op de duurzaamheid is er ook een opgave voor de gemeente om het grondstofgebruik te minimaliseren en circulariteit als uitgangspunt te nemen. Ook blijkt dat op verschillende plekken in de gemeente de leefomgeving niet klimaatbestendig en waterrobuust is. De totale opgave voor toevoegen van groen en water(berging) om overlast door water, hitte en droogte te voorkomen en biodiversiteit te vergroten is ongeveer 355 hectare (exclusief 12 hectare voor sport en spelen). Een complicerende factor hierbij is de wens om veel programma toe te voegen, wat vraagt om anders te kijken naar kansen voor groen en water.

Tenslotte kan de energievoorziening van Enschede nog niet volstaan met duurzame energiebronnen. Voor het Enschede van morgen ligt dus een opgave in het voorkomen van overlast door water en in de transitie naar duurzame energiebronnen. De energietransitie vraagt bijvoorbeeld om ruimte voor het opwekken van 'eigen' duurzame energie. De huidige infrastructuur is daar op veel plekken niet op berekend en vraagt om grote investeringen. Ten aanzien van energie is de ruimtelijke opgave geraamd op 200 hectare.

Goed bestuur

Deze laatste opgave ziet toe op de waarden en het gedrag van de inwoners van Enschede. De ambitie is om een open en verbindende overheid te zijn: naast een rechtmatige en presterende overheid ook de beweging maken naar een netwerkende en responsieve overheid en werken aan vertrouwen.

Met de transformatie in het sociale domein heeft de gemeente een aantal grote taken van het rijk overgenomen. Nu is nog te onderzoeken hoe de relatie is tussen deze taken en het fysieke domein. Denk aan de relatie tussen bijvoorbeeld sociale hulpvragen of gezondheid en de kwaliteit van de openbare ruimte, mogelijkheden van ontmoeting en voorzieningen in wijken en buurten. Dit heeft raakvlak met de vraag naar groen en de diversifiëring van leefstijlen.

4.3 Integratie van beleid in gebieden

In het document Opgaven voor de Omgevingsvisie zijn de vijf opgaven uit de Ruimtelijke Ontwikkelingskoers verrijkt met de quickscan staat van de leefomgeving van Enschede, een beleidsinventarisatie en een analyse van de trends en ontwikkelingen die op Enschede afkomen. Deze uitwerking zorgt voor een **indicatief en voorlopig** inzicht in de ruimteclaim van fysieke opgaven voor de leefomgeving die volgen uit de genoemde strategische opgaven, zodat de Omgevingsvisie hier invulling aan kan geven.

De totale sectorale ruimteclaim bedraagt ongeveer 870 hectare¹. Hierbij wordt uitgegaan van een groei van Enschede naar 170.000 inwoners, naast de autonome opgave op basis van beleid en trends en

¹ Deze sectorale ruimteclaim is uitgewerkt in het document Opgaven voor Omgevingsvisie.

ontwikkelingen die een ruimteclaim met zich meebrengen. Dit resulteert in de opgave functiemenging en verhogen van dichtheden, gezien de wens het grootste deel van deze vraag binnen de bestaande stad te realiseren.

De ambities die volgen uit de opgaven voor Enschede en uit haar beleid worden voor de Omgevingsvisie uitgewerkt naar alternatieven. Hoofdstuk 5 geeft een beschrijving van de methode waarop deze alternatieven geformuleerd worden en hoe deze gebruikt worden in het effectonderzoek.

5

AANPAK VAN HET EFFECTENONDERZOEK

5.1 Kern van de aanpak

Aanpak: (identiteit * ambitie) + (gebieden * strategieën) = visie

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven, wordt het opstellen van de Omgevingsvisie in 4 fasen gedaan. De identiteit (fase 1) en ambitie (fase 2) en worden op gebiedsniveau (fase 3) naar passende strategieën (fase 4) vertaald en vormen zo één integrale visie. Zo werkt de gemeente Enschede stapsgewijs toe naar een visie die voor iedereen begrijpelijk en herkenbaar is: groei vanuit het hart van de stad, in de context van het kennispark, de Technology Base en het waardevolle buitengebied. In elke fase worden werkzaamheden uit de sporen Omgevingsvisie, o.e.r. en participatie gecombineerd. De fases staan op zichzelf en hebben elk integrale (tussen)producten als resultaat (zie 2.3).

Afbeelding 5.1 Fasering proces opstellen omgevingsvisie

In de o.e.r. wordt de juiste informatie in beeld gebracht om de beleidskeuzes te kunnen ondersteunen. De o.e.r. toetst niet alleen achteraf, maar faciliteert, met tussenproducten, ontwikkeling van de visie en participatie (zie 0).

Aan de hand van onder andere het online participatieplatform InBeeld ([Enschede.inbeeld.app](#)) worden de zorgen, kansen en voorkeuren van inwoners en organisaties opgehaald en wordt de herkenbaarheid van de ambities en de visie getoetst. Indien mogelijk met de geldende COVID-19 maatregelen worden ook fysieke bijeenkomsten georganiseerd om inwoners en organisaties te informeren en te raadplegen.

Planhorizon en plangebied

In het OER wordt de huidige situatie van Enschede (Staat van de Leefomgeving) omschreven voor het peiljaar 2021. Waar geen informatie beschikbaar is over 2021 wordt de meest recente data gebruikt of een kwalitatieve beschrijving gegeven. Er wordt geen hard zichtjaar aan de Omgevingsvisie gebonden, maar grofweg gericht op 2040. Daarom is dit ook het zichtjaar voor de referentiesituatie en de alternatieven.

Het plangebied voor de Omgevingsvisie omvat de hele gemeente Enschede. Het studiegebied voor het effectonderzoek betreft de regio Twente en de aangrenzende Duitse regio, tot zover als er nog sprake is van te verwachten significante effecten als gevolg van de Omgevingsvisie.

5.2 Procesbeschrijving omgevingseffectrapportage

Ambities uitwerken naar perspectieven

Op basis van de ambities voor de Omgevingsvisie worden perspectieven opgesteld. Hierbij wordt gericht op de ambities voor de toekomst van de gemeente Enschede en welke doelen de gemeente wil halen. Aan de hand van gestelde doelen, worden kansen en opgaven voor toekomstig beleid in beeld gebracht op een kansen- en opgavenkaart, met bijbehorende mogelijke deeloplossingen (beleidsopties). Om vanuit de totale opbrengst te komen tot (3 of 4) integrale alternatieven (perspectieven) worden zogenoemde 'botsproeven' ingezet. Deze botsproeven worden tijdens werksessies uitgevoerd:

- er wordt bepaald welke opgaves gecombineerd kunnen worden en welke opgaves met elkaar conflicteren. Dit wordt samengevat in een interactiematrix waaruit duidelijk wordt wat kansrijke combinaties of juist dilemma's zijn die keuzes vragen;
- de interactiematrix wordt uitgewerkt naar integrale perspectieven op de hoeken van het speelveld met een bijbehorende verhaallijn. De verhaallijnen verbinden de identiteit van Enschede (opgemaakt in fase 1) met haar ambities. Ze overstijgen de sectorale ambities en vormen samen een samenhangend perspectief op de leefomgeving. Die alternatieven worden tijdens de participatie voorgelegd aan de inwoners van Enschede.

Binnen de hoeken van het speelveld worden dus onderscheidende perspectieven geformuleerd, bijvoorbeeld 'volledig groen Enschede' tegenover 'ultiem bereikbaar Enschede'. Onderzoek van de hoeken van het speelveld geeft goed inzicht in gevolgen van te maken keuzes. Dit is belangrijke input voor het voorkeursalternatief (VKA) voor de visie en vormt de basis voor fase 3 waarin toegewerkt wordt naar de uitwerking naar gebiedsprofielen en één VKA.

Relatie omgevingseffectrapportage met ontwerpproces Omgevingsvisie

In fase 3, wanneer wordt toegewerkt naar dat ene VKA, wordt gebruik gemaakt een logische gebiedsindeling van de gemeente en van de effectbeoordeling van perspectieven in een concept-OER en. In het concept-OER worden de effecten van de beleidsperspectieven op hoofdlijnen onderzocht op basis van openbaar beschikbare onderzoeken en expert judgement. In het concept-OER wordt in beeld gebracht welke beleids optie het meeste doelbereik heeft, de meeste kansen en de minste risico's. Op basis van die beoordeling worden aanbevelingen meegegeven bij de formulering van het voorkeursalternatief, zodat de gewenste kwaliteit van de leefomgeving in de Omgevingsvisie geborgd kan worden. De beoordeling op hoofdlijnen vormt het concept-OER en is dus de basis voor de handelingsperspectieven per gebied.

Handelingsperspectieven beschrijven op eenvoudige en duidelijke wijze hoe de beleidsdoelen in ieder gebied vorm krijgen en integreren dit in een helder kader. Duurzaamheid in het centrum van Enschede krijgt bijvoorbeeld waarschijnlijk op een andere manier gestalte dan in het buitengebied en ook bereikbaarheid speelt overal op een andere manier. De ambitie voor een beleidsdoel kan in het ene gebied hoger liggen dan in het andere, afhankelijk van de staat van de leefomgeving en overige doelen die er te behalen zijn. Samen vormen de gebiedsprofielen van Enschede een totaal overzicht van de keuzes die gemaakt moeten worden ten aanzien van handelingsperspectieven op weg naar het voorkeursalternatief van de Omgevingsvisie. Dit wordt vastgelegd in een Keuzenotitie voor College en Raad van Enschede en vormt het eindproduct van fase 3 en de basis van de uiteindelijke Omgevingsvisie.

Ontwerp-Omgevingsvisie en OER

Tenslotte moet in vierde (strategische) fase al het voorwerk samen komen in een complete ontwerp-Omgevingsvisie en een aanpak om de gestelde ambities te realiseren en voortgang te monitoren. Parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie, wordt de effectbeoordeling op het VKA uitgevoerd en het OER opgesteld. De verificatie van de visie met organisaties en bedrijven wordt in ieder geval gedaan met behulp van participatie. De ontwerp-omgevingsvisie wordt formeel ter inzage gelegd, zodat alle inwoners kunnen reageren. Parallel aan de terinzagelegging van de visie, wordt het OER getoetst door de Commissie m.e.r.. Eventueel benodigde aanpassingen naar aanleiding van de inzage of toetsing worden verwerkt tot een definitieve Omgevingsvisie en OER.

6

EFFECTENONDERZOEK EN BEOORDELINGSKADER

6.1 Effectenonderzoek en beoordelingskader

Voor het planMER bij de nationale omgevingsvisie (NOVI) is het zogenaamde 'Rad van de Leefomgeving' ontwikkeld. Als beoordelingskader vormt dit Rad het vertrekpunt voor het beoordelingskader voor de omgevingseffecten. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de vraag naar landelijke consistentie en herkenbaarheid van de beoordelingssystematiek.

In de systematiek van de NOVI is onderscheid gemaakt naar vier clusters van aspecten van de leefomgeving:

- een goede omgevingskwaliteit;
- een veilige en gezonde leefomgeving;
- een aantrekkelijke woonomgeving;
- een vitale, economische omgeving.

Deze clusters zijn verder opgebouwd uit een aantal aspecten, waarvoor indicatoren zijn benoemd.

Het beoordelingskader is afgeleid van het Rad van de Leefomgeving uit de NOVI en is verder geschikt gemaakt voor de specifieke Enschedese situatie met het oog op de stedelijke opgaven van Enschede¹:

- 1 de inclusieve stad, een stad waarin iedereen kansen krijgt om mee te doen;
- 2 talent aantrekken en vasthouden;
- 3 bereikbaarheid van banen;
- 4 een duurzame, groene stad, waaronder de energietransitie en klimaatadaptatie.

Indicatief is in de onderstaande tabel aangegeven welke indicatoren van het beoordelingskader iets zeggen over de stedelijke opgaven van Enschede.

In het OER worden aspecten en bijbehorende indicatoren uitgewerkt naar parameters. Indicatoren worden gebruikt om effecten te beschrijven en kunnen samen iets zeggen over een overkoepelend aspect. Meetbare en toetsbare parameters zijn de uitwerking van de indicatoren waarmee de kwalitatieve en (semi-) kwantitatieve effectbeoordeling van de (ontwerp) Omgevingsvisie uitgevoerd wordt, en voor het nog op te stellen (kwantitatieve) monitoring en evaluatieplan van de Omgevingsvisie.

¹ De vijfde stedelijke opgave heet 'Goed bestuurd: gezamenlijk met partners en inwoners werken aan de stad'. Dit past niet bij een visie en OER voor de fysieke leefomgeving en wordt daarom hier verder niet beschouwd.

Tabel 6.1 Beoordelingskader OER Omgevingsvisie Enschede

Cluster	Aspect	Indicator	Voorgestelde parameters	Talent aantrekken en vasthouden	Bereikbaarheid van banen	Inclusieve stad	Duurzame, groene stad
goede omgevingskwaliteit	bodem en water	bodem- en grondwaterkwaliteit	- bodemopbouw - ruimtegebruik ondergrond - grondwaterkwaliteit				 ENSCHEDE
		oppervlaktewater	- oppervlaktewater - afvoer van hemel- en afvalwater				 ENSCHEDE
	natuur	biodiversiteit					 ENSCHEDE
		beschermde natuurgebieden					 ENSCHEDE
		ecologische hotspots					 ENSCHEDE
		ecologische verbondenheid					 ENSCHEDE
	landschap en openbare ruimte	waardevolle landschappen (groen blauwe ruimte, exclusief reguliere landbouw)					 ENSCHEDE
		cultureel erfgoed en archeologie	- cultureel erfgoed - landgoederen - archeologie				 ENSCHEDE
veilige en gezonde fysieke leefomgeving	milieukwaliteit en gezondheid	geluid	- geluidscontour - blootstelling				 ENSCHEDE
		luchtkwaliteit (emissies van fijnstof naar lucht)	- concentraties stikstofdioxide, fijnstof en roet - blootstelling				 ENSCHEDE
		gezond gedrag	- ervaren gezondheid - overgewicht - beweegrichtlijn RIVM - aantal mensen met WLZ indicatie - sportdeelname - gezonde voedselomgeving - mentale gezondheid				 ENSCHEDE
		geur	- geurcontour				 ENSCHEDE

Cluster	Aspect	Indicator	Voorgestelde parameters	Talent aantrekken en vasthouden	Bereikbaarheid van banen	Inclusieve stad	Duurzame, groene stad
aantrekkelijke woonomgeving	veiligheidsrisico's		- blootstelling				
		licht					ENSCHEDE
		trillingen					ENSCHEDE
		externe veiligheid					ENSCHEDE
		overstromingen					ENSCHEDE
		verkeersveiligheid				ENSCHEDE	
		emissie en vastlegging broeikasgassen					ENSCHEDE
		hitte en droogte					ENSCHEDE
		wateroverlast					ENSCHEDE
		woning (-bouwlocaties)	- aantal en samenstelling woningbestand - prijsklassen woningbestand - energielabels woningen - beschermd wonen en maatschappelijke opvang, zelfstandig kunnen wonen	ENSCHEDE		ENSCHEDE	
	wonen en woonomgeving	openbare ruimte				ENSCHEDE	
		voorzieningen		ENSCHEDE		ENSCHEDE	
		woonomgeving	- tevredenheid met de woonomgeving - tevredenheid met de woning	ENSCHEDE			
		recreatie	- tevreden met vrije tijd	ENSCHEDE			
		inclusiviteit				ENSCHEDE	
		sociale samenhang	- contacten met familie, vrienden en buren - vrijwilligerswerk			ENSCHEDE	

Cluster	Aspect	Indicator	Voorgestelde parameters	Talent aantrekken en vasthouden	Bereikbaarheid van banen	Inclusieve stad	Duurzame, groene stad
vitale, economische omgeving	natuurlijke hulpbronnen	sociale veiligheid	- vertrouwen in mensen - vertrouwen in instituties - mantelzorg - sociale cohesie - slachtofferschap van criminaliteit - onveiligheidsgevoelens in de buurt			ENSCHEDÉ	
		drinkwater					ENSCHEDÉ
		minerale en fossiele hulpbronnen					ENSCHEDÉ
		circulariteit (grondstoffengebruik)					ENSCHEDÉ
	economische vitaliteit	duurzaam landgebruik					ENSCHEDÉ
		werkgelegenheid	- netto arbeidsparticipatie - werkloosheid - tevreden met werk - banen in Enschede - sectoren in Enschede - beroepsbevolking samenstelling in relatie tot banen	ENSCHEDÉ	ENSCHEDÉ		
		opleidingsniveau (hoogst behaalde onderwijsniveau)	- aantal studenten in stad als onderdeel van totale bevolking	ENSCHEDÉ			
		aantrekkelijk vestigingsklimaat	- tevredenheid met reistijd woon-werk verkeer	ENSCHEDÉ			
	ruimtelijk economische structuur	mobiliteit en bereikbaarheid	- langzaam verkeer - openbaar vervoer - autoverkeer - parkeren			ENSCHEDÉ	

Cluster	Aspect	Indicator	Voorgestelde parameters	Talent aantrekken en vasthouden	Bereikbaarheid van banen	Inclusieve stad	Duurzame, groene stad
		energienetwerk en energieneutraliteit	- bereikbaarheid economische clusters - particuliere zonne-energie - CO₂ uitstoot o.b.v. energieverbruik (elektra, gas) per sector (bebouwd, industrie, vervoer etc.) - aantal woningen die van gas af zijn (t.o.v. totaal aantal woningen)				 ENSCHEDE
		digitaal netwerk					 ENSCHEDE
		vestigingslocaties	- aantal vestigingslocaties	 ENSCHEDE	 ENSCHEDE		

6.2 Wijze van beoordelen

In het OER worden de staat en kwaliteit van de leefomgeving en de effecten van de alternatieven (perspectieven) beoordeeld. Bij deze beoordeling wordt gebruik gemaakt van de beoordelingsschaal uit tabel 6.2. Voor de beoordeling van de perspectieven wordt in aanvulling daarop ook een specifieke beoordeling van kansen en risico's gegeven aan de hand van de beoordelingsschaal in tabel 6.3.

Huidige situatie en autonome ontwikkeling

Per criterium wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling van Enschede beoordeeld op basis van de beoordelingsschaal in tabel 6.2. Bij de waardering is bekeken of gemeentelijke ambities gehaald worden en wat knelpunten zijn. Deze uitwerking en beoordeling van de staat van de leefomgeving vormt hiermee een 'nulmeting', aan de hand waarvan de alternatieven vervolgens beoordeeld zijn.

Tabel 6.2 Beoordelingsschaal van de staat van de leefomgeving

Score	Waardering
	de staat is overal goed, er zijn geen knelpunten (ambities worden overal gehaald)
	de staat is overwegend goed, lokaal zijn er wel wat knelpunten (ambities worden grotendeel gehaald)
	de staat is redelijk, verspreid zijn er knelpunten (ambities worden vaak wel, soms niet gehaald)
	de staat is matig, er zijn redelijk wat knelpunten (ambities worden soms gehaald)
	de staat is overal slecht, er zijn overal knelpunten (ambities worden nergens gehaald)

Uitwerking en beoordeling alternatieven

De effecten van de alternatieven op de kwaliteit van de leefomgeving zijn vanwege het abstractieniveau van de nieuwe Omgevingsvisie en de lange termijn waarover ze plaatsvinden behoorlijk onzeker. Daarom wordt in de effectbeoordeling door middel van kansen en risico's per perspectief de bandbreedte van de effecten aangegeven. Zo wordt duidelijk wat de voor- en nadelen van de perspectieven zijn en wat de randvoorwaarden, aandachtspunten en kansen zijn voor de diverse perspectieven voor de nieuwe Omgevingsvisie.

Voor de effecten van de alternatieven worden daarom twee schalen gebruikt. De eerste beoordeling van de effecten van de alternatieven geeft weer hoe de staat van Enschede is na het realiseren van de alternatieven. Hiervoor wordt dezelfde schaal gebruikt als de beoordelingsschaal van de huidige situatie (tabel 6.2). Daarnaast wordt middels pijlen indicatief aangegeven welke kansen en risico's bij die alternatieven horen (tabel 6.3).

Tabel 6.3 Beoordelingsschaal kansen en risico's

Score	Betekenis groene pijl	Betekenis rode pijl	
	kleine kans		klein risico
	gemiddelde kans		gemiddeld risico
	grote kans / veel kansen		groot risico / veel risico's

Een overzicht van de effectbeoordeling kan er dan uit zien als de beoordeling van het aspect 'voorbeeld' in tabel 6.4. De staat van 'voorbeeld' is in de huidige situatie in Enschede redelijk. De gemeentelijke ambities worden vaak wel, maar soms niet gehaald. Verspreid zijn er wat knelpunten. Onder invloed van autonome ontwikkelingen verslechterd 'voorbeeld' tot een matige staat waarin redelijk wat knelpunten zijn.

Het effect van het alternatief is positief: met de realisatie van het alternatief worden de ambities van Enschede grotendeels gehaald en wordt de staat van 'voorbeeld' overwegend goed. Vanwege de lange periode hoort bij die beoordeling een bandbreedte waarbij onzekerheden in overweging worden genomen. Bij dit alternatief zijn er ten aanzien van 'voorbeeld' veel kansen waarmee rekening gehouden moet worden, maar ook een klein risico, zoals aangegeven door de pijlen.

Tabel 6.4 Voorbeeld samenvatting

Aspect	Huidige situatie	Autonome situatie	Alternatief	Kansen	Risico's
'Voorbeeld'					

Bijlage(n)

BIJLAGE: BEGRIPPEN- EN AFKORTINGENLIJST

Tabel I.1 Begrippen- en afkortingenlijst

Afkorting	Uitleg
alternatief	een oplossing voor het behalen van doelstellingen en ambities
autonome ontwikkeling	ontwikkelingen die - ongeacht het gekozen alternatief - doorgaan vinden. Dit kunnen bijvoorbeeld toekomstige ruimtelijke of infrastructurele ontwikkelingen zijn, waarvoor een (ontwerp) besluit beschikbaar is. Maar het kunnen ook algemene trends en ontwikkelingen zijn zoals verandering in bevolkingssamenstelling of klimaat
kwalitatief onderzoek	onderzoek naar opvattingen, meningen, gedragingen en gevoelens van personen over een duidelijk omschreven onderwerp. Men hanteert daarbij kwalitatieve methoden, zoals interview, (participerende) observatie, gespreksgroep en Delphi-methode
kwantitatief onderzoek	onderzoek waarbij de parameters in getallen worden uitgedrukt. Dit type onderzoek is vooral gericht op het toetsen van hypothesen
m.e.r.	milieueffectrapportage (proces) - het in beeld brengen van de milieugevolgen van een besluit voordat het besluit wordt genomen. De onderzoeksresultaten worden gepubliceerd in het milieueffectrapport (MER)
MER	milieueffectrapport (het rapport): een beschrijving en beoordeling van milieueffecten die ingaan op reële alternatieven voor de beoogde ontwikkelingen die vanuit het oogpunt van milieu onderscheidend zijn
NRD	notitie Reikwijdte en Detailniveau - geeft aan welke alternatieven de gemeente onderzoekt en welke criteria en methodes de onderzoekers gebruiken om effecten in beeld te brengen
o.e.r.	omgevingseffectrapportage (proces) - het in beeld brengen van de omgevingsgevolgen van een besluit voordat het besluit wordt genomen. De onderzoeksresultaten worden gepubliceerd in het omgevingseffectrapport (OER)
OER	omgevingseffectrapport (het product) - een beschrijving en beoordeling van omgevingseffecten die ingaan op reële alternatieven voor de beoogde ontwikkelingen die vanuit het oogpunt van milieu onderscheidend zijn
omgevingsplan	het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied. Per gemeente is er 1 omgevingsplan
Omgevingsvisie	Rijk, provincies en gemeenten stellen ieder een Omgevingsvisie op een strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie heeft betrekking op alle terreinen van de leefomgeving. Een Omgevingsvisie gaat in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed

